

De Bilt

Nanneke van der Heijden & Jasper Loots

"Dit verslag is geschreven in het kader van 100x100. 100 correspondenten voor de nieuwe gemeenteraad (2014-2015). Zie ook 100x100.nl"

– WAAROM?

Waarom heb je met 100x100 meegedaan?

We hebben meegedaan met 100x100 om verschillende redenen. Voor Nanneke geldt dat ze geïnteresseerd is in de dynamiek rondom gemeenteraad en maatschappelijke initiatieven in de kleinere gemeenten. De Utrechtse raad loopt redelijk voorop maar hoe is het gesteld met de raden in de gemeenten rond Utrecht? Jasper was al enigszins bekend met de gemeente en raad in de Bilt en wilde zijn kennis gebruiken om meer inzicht te krijgen in de gang van zaken in de Biltse gemeenschap en raad. Voor ons beide gold dat we vanuit onze kennis en expertise rond maatschappelijke initiatieven en participatie nu ook eens grondiger de politieke dimensie ervan wilden 'verslaan'.

– WAT?

Wat was je aanpak als correspondent?

.Vooraf hebben we afgesproken om eerst de burgemeester en (plv) griffiers te spreken en vervolgens een gesprek te voeren met aantal raadsleden, bij voorkeur de fractievoorzitters van partijen zowel binnen als buiten de coalitie. Via de connecties van Jasper lukte het vrij gemakkelijk om een gesprek in te plannen met burgemeester, griffier en plv. griffier. Ook de gesprekken met de raadsleden, en maatschappelijke initiatieven, zijn zonder al te veel moeite georganiseerd.

Vooraf hadden we een lijstje met vragen / items opgesteld die we als gespreksagenda hebben gebruikt:

- *schalvraag (1 – 10) waar staan ze als gemeentebestuur op weg naar overheidsparticipatie; eventueel onderverdelen naar raad, college en organisatie. Zijn er verschillende snelheden?*
- *Wat gaat al goed? Waar zijn ze trots op en wat hebben ze al bereikt. Voorbeelden?*
- *Wat willen ze bereiken, wat zijn de ambities en hoe gaan ze daar komen?*
- *Hebben ze een beeld van overheidsparticipatie of blijven het noties en flarden?*
- *Welke rol zien ze weggelegd voor de raad? Wat is er nodig om die rol goed te kunnen invullen? Wat moeten ze loslaten en niet meer doen?*
- *Hebben ze overwogen de formatie anders aan te pakken dan ze nu hebben gedaan (procesakkoord, stadsgesprekken, is het overwogen?*
- *Welke vertaalslag komt op basis van de ambities in het akkoord? En wat gaat de raad voor rol pakken daarin?*
- *Welke burgerinitiatieven kennen ze, zijn die voorbeeldig in de zin dat je er daar meer van wil hebben?*

Naar aanleiding van de (antwoorden op de) laatste vraag hebben we besloten om ook te spreken met twee burgerinitiatieven / initiatieven uit de samenleving.

De resultaten uit de diverse gesprekken hebben we, hieronder, als een lopend verhaal genoteerd.

We willen nog bekijken, en hebben dat min of meer ook afgesproken, hoe we dit verslag en onze bevindingen op een, ook voor de Biltse raad interessante wijze, kunnen terugkoppelen en raadsleden daarover kunnen laten reflecteren.

VERSLAG

De Bilt

De Bilt, in de provincie Utrecht, is een gemeente met ruim 42.000 inwoners. De gemeente is in 2001 ontstaan uit een samenvoeging van De Bilt (De Bilt en Bilthoven) en de voormalige gemeente Maartensdijk (Maartensdijk, Westbroek, Hollandsche Rading en Groenekan).

Het formatieproces

De raadsverkiezingen brachten D66 de meeste stemmen. De lokale partij Beter De Bilt werd de grootste winnaar: zij boekte de meeste stemmenwinst. D66 nam het voortouw in de (in)formatiebesprekingen. De uitkomst daarvan was een coalitie van D66, VVD, CDA en GroenLinks.

Vijf weken na de verkiezingen, op 24 april 2014, is tijdens een reguliere raadsvergadering gesproken over het op dat moment lopende formatieproces. De notulen vind je hier:

<https://raadsinformatie.debilt.nl/Vergaderingen/Gemeenteraad/2014/24-april/20:00>

Tijdens dat debat ging het vooral over de uitkomst van het (in)formatieproces, maar is ook gesproken over de wijze waarop dat proces tot op dat moment was vormgegeven. De PvdA geeft deze avond te kennen dat zij het een goed idee vindt om het coalitieakkoord, dat in de maak is, voor te leggen aan inwoners, maatschappelijke organisaties en andere uit de gemeenschap. Een oproep om vooral niet met een dichtgetimmerd akkoord te komen. Dat past, aldus PvdA, bij de ambitie van de formerende partijen. Zij streven immers naar een meer 'open bestuurscultuur'. GroenLinks ondersteunt dit betoog. Zij geeft tijdens deze raadsvergadering te kennen het debat met de samenleving gemist te hebben tijdens het (in)formatieproces.

Het is al spoedig duidelijk dat de Biltse raad verdeeld is op dit punt. Er zijn ook raadsleden die te kennen geven dat het nu juist de taak van de gemeenteraad is om te formeren en in dat proces keuzes te maken. Politieke partijen vertegenwoordigen inwoners, dus die inwoners hoeven niet, net nadat ze gestemd hebben, nog eens gevraagd te worden input te leveren voor een coalitieakkoord of collegeprogramma. De beide (in)formateurs van D66 geven, zo gevraagd, twee maanden na deze raadsvergadering aan dat ze inderdaad niet hebben overwogen de samenleving een rol te geven bij het leveren van input voor het tot stand gebrachte akkoord. Van de stadsgesprekken zoals die in buurgemeente Utrecht zijn gehouden - direct na de verkiezingen en bedoeld om de inwoners input te laten geven - waren zij op de hoogte. Navolging in De Bilt verdiende dat initiatief niet, zo menen beide (in)formateurs. Zij zijn van mening dat partijen die ene programma opstellen, die gesprekken voeren, die luisteren en input ophalen vooral ook in de campagneweek, alle input hebben die nodig is om een goed akkoord op te stellen. Een akkoord dus dat recht doet aan de wensen van inwoners en belanghebbenden, dat de knelpunten benoemt en prioriteiten

weet aan te brengen. Stadsgesprekken organiseren heeft dan veel weg van windowdressing, kennelijk bedoeld voor de Bühne, en niet passend bij een goed functionerende partijendemocratie die volksvertegenwoordigers voortbrengt die in staat zijn zorgen, wensen en mogelijke oplossingsrichtingen 'op te halen'.

Het coalitieakkoord

Op 7 mei 2014 tekenden de coalitiepartijen het akkoord 'oog voor de toekomst, oog voor elkaar'. Zoals zoveel akkoorden getuigt ook het in De Bilt gesloten akkoord van de ambitie om de inwoners nog meer in hun kracht te zetten. Ook in De Bilt - al worden deze termen niet gebruikt - is de ambitie om van burgerparticipatie te komen tot overheidsparticipatie. Ofwel de ambitie om meer aan de samenleving over te laten. En dus een dienende rol van de overheid: die faciliteert, die mogelijk maakt, die ruimte laat, die ondersteunt en verbindt. 'Deelname van onze inwoners aan het besluitvormingsproces vormt de komende periode een van onze belangrijkste speerpunten', zo luidt de openingszin van het kopje 'burger en bestuur' in het coalitieakkoord. Dat betekent onder meer:

- / dat het gemeentebestuur 'initiatieven van inwoners open tegemoet zal treden'.
- / 'dat ieder beleidsstuk een participatieparagraaf zal hebben'.
- / 'dat initiatieven vanuit de kernen worden ondersteund en planologisch gefaciliteerd'.
- / 'dat de gemeente bij groenonderhoud zoveel mogelijk het particuliere initiatief zal faciliteren'.
- / 'dat de gemeente zich soepel zal opstellen in vergunningverlening bij private initiatieven die de leefbaarheid in de kernen versterken'.

En zo is nog een aantal zinnen op te tekenen die getuigen van de ambitie om inwoners meer autonomie en ook meer zeggenschap te geven. Logisch, want het is een 'speerpunt' de komende bestuursperiode.

Het ontbreekt aan een concrete uitwerking. In het coalitieakkoord staan geen heldere rolomschrijvingen: wat gaan het college, de raad en de organisatie de komende jaren doen of juist laten? Hoe verandert hun rol, bijvoorbeeld als het gaat om het stellen van kaders, om het uitoefenen van controle? En wat mogen inwoners concreet verwachten? Is er geld vrijgemaakt voor zelfbeheer, voor het opstarten en ondersteunen van initiatieven? Wat zijn de regels voor de besteding van dat geld? Wie gaat toezien op het ontstaan van verschillen als inwoners inderdaad meer zelf gaan doen en keuzes maken die per kern of per wijk verschillen? Wat gaat de gemeente doen als de participatiebereidheid of participatiekracht gering is?

Ook in dit opzicht is De Bilt geen uitzondering: de ambities zijn er, maar met het concretiseren is althans in het coalitieakkoord nog geen begin gemaakt.

Opgemerkt moet worden dat wel heel bewust is gekozen voor een coalitieakkoord op hoofdlijnen. Veel dossiers vragen om een uitwerking, om nadere keuzes. Dat geldt bijvoorbeeld voor het zwembad. De dialoog met de inwoners wordt gezocht om te bespreken wat kan en wat niet kan gegeven de (financiële) kaders.

De raadsleden

We spraken in de zomermaanden met een aantal fractievoorzitters over de ambitie om de inwoners in hun kracht te zetten. Hoe moet dat? Wat vraagt dat? En welk samenspel binnen de muren van het gemeentehuis is nodig om die ambitie waar te kunnen maken? Het verbaast niet dat evenals tijdens de raadsvergadering waar over het (in)formatieproces werd gesproken, de opvattingen en meningen en dus de antwoorden op deze vragen verschillen.

Iedereen zoekt een andere balans tussen representatie (het zijn de gekozenen die spreken namens de inwoners) en participatie (de inwoners kunnen het zelf en maken daarin hun eigen keuzes).

D66 geeft aan niet ontevreden te zijn met de wijze waarop inwoners worden betrokken. Het is sinds anderhalf jaar gebruikelijk dat bij elk besluit en dus ook in elk raadsvoorstel is opgenomen welke stappen er worden gezet op het vlak van communicatie en participatie. Dat heeft er ook toe geleid dat de gemeentelijke organisatie geïnvesteerd heeft in een methode om consequent en consistent vorm te geven aan burgerparticipatie. Ook prijst D66 de bestuurscultuur die voor het nieuwe college leidend is: beter luisteren, ruimte voor dialoog en overtuigen. Dat zorgt ervoor dat ook de relatie tussen raad en college verbetert. Naast investeringen in het proces van burgerbetrokkenheid, wordt er dus ook geïnvesteerd in een cultuur die bevorderlijk is voor het faciliteren van een zelfredzame gemeenschap. Die cultuurwijziging is niet direct meetbaar, de ambitie niet SMART te maken, maar wel nodig om van een meer belerende en beslissende modus te komen tot loslaten en verantwoordelijkheid delen.

Dat loslaten en verantwoordelijkheid geven, kan bevorderd worden, aldus D66, door minder behoudend te zijn in het overdragen van budgetten. Dus het beschikbaar stellen van middelen, voor zelfbeheer en om vrij te kunnen besteden (binnen gegeven kaders en op grond van gegeven spelregels). Wat loslaten en meer zelfbeschikking betekent voor de werkwijze, rol en taken van de gemeenteraad is een zoektocht. Pasklare antwoorden zijn nu nog niet te geven, aldus D66. Het zal een zoektocht zijn. In elk geval zal ook de raad moeten zorgen voor dereguleren, voor het wegnemen van allerlei (juridische, praktische en andersoortige) drempels.

CDA ziet participatie, en omgaan met maatschappelijke initiatieven, als een proces dat de raadsleden gezamenlijk moeten uitvinden en gezamenlijk moeten doorlopen. Het is tweerichtingsverkeer en hoe daar vorm aan te geven moeten de raadsleden nog met elkaar ondervinden. Positief vindt het CDA dat 16 van de 27 raadsleden nieuw zijn en dat daarmee een nieuw elan is ontstaan om met elkaar dat proces in te gaan. Binnen de raad is de trend te bespeuren dat iedereen een frisse start wil maken, oud zeer achter zich wil laten en met elkaar en de samenleving aan de slag wil.

Het CDA betreft participatie en het omgaan met maatschappelijke initiatieven vooralsnog sterk op de drie decentralisaties. Iedereen moet daarin wat inleveren en hoe de nieuwe taken voor de gemeentelijke overheid uit te voeren is ook weg die werkendeweg en in samenwerking moet worden verkend.

Het woord overheidsparticipatie zal niet direct aanslaan in de raad noch in de samenleving, meent het CDA. Het begrip zal op verschillende manieren worden geïnterpreteerd en daar komt bij dat de bewoners, gemeente en politiek in verschillende snelheden daarmee bezig zijn. Ambtelijk verlopen participatieprocessen volgens het CDA nog vrij formeel; met visie van de nieuwe raad en het college hopen we de ambtenaren een zetje te kunnen geven. Per slot van rekening zijn we allemaal – op onze eigen manier – verantwoordelijk.

Het leuke van de huidige raad is, zo vindt het CDA, dat de raadsleden het allemaal wel snappen dat bewoners inbreng hebben, en ze bereid zijn om een nieuwe weg in te slaan. Maar de raad staat nog wel aan het begin van die weg hoewel de raad bij de ontwikkelingen rond de Vierstee daar wel een goed begin mee heeft gemaakt. De gebruikers van het dorps huis zijn uitdrukkelijk betrokken bij de plannen voor de vernieuwbouw. Het CDA ziet

wel dat, als je een participatiesamenleving wil worden, je uit je ivoren toren moet komen. Ga naar mensen toe, consulteer ze en ga met ze in gesprek. “De politiek moet het buurtje worden”, en dan wordt de politiek van ons allemaal. Het CDA vindt het uiteindelijk wel aan de raad en niet aan de bewoners om een keuze te maken voor het alternatief. Ook als raad een afweging te maken waarbij we rekening houden met alle bewoners en soms ook bewoners willen beschermen. Een politieke keuze – zeker als het gaat om gemeentebrede initiatieven - werkt dan beter dan een maatschappelijke keuze, gemaakt door bewoners.

Maatschappelijke initiatieven in de De Bilt zijn er wel, maar het betreft met name kleinschalige buurtprojecten rondom groen(adoptie). In dat soort gevallen is het prima als het initiatief bij de bewoners ligt. Voor bijvoorbeeld de uitvoering van de WMO zou het ook prettig zijn als de gemeente daarbij meer een beroep zou kunnen doen op de inwoners. Er is wel een verschil te bespeuren tussen De Bilt en de kernen. De sociale cohesie en het ‘dorpsgevoel’ dat in Maartensdijk en bijvoorbeeld ook Hollandse Rading zullen zeker daarbij een rol spelen.

Beter de Bilt wijst erop dat de ambities in het coalitieakkoord om de kanteling naar de gemeenschap te maken, in taal gesteld zijn. Er zijn wel woorden gevonden, maar er is nog geen visie, aldus Beter de Bilt. En er zijn nog geen experimenten. Het is een kwestie van beginnen, en dat betekent vallen en opstaan. Dat beginnen met ‘de burger in zijn kracht zetten’ kan het beste gepaard gaan met veel bombarie. De Bilt mag het best van de daken schreeuwen. Iedereen moet weten dat er een koerswijziging wordt ingezet. Laat het maar een lokroep zijn. Open de poorten. Er zijn in de samenleving nu al veel belovende initiatieven die een meer faciliterende houding van de gemeente zullen toejuichen. Beter De Bilt wijst op de ontwikkelingen in het kunstcluster. Daar zijn mensen, inwoners, stichtingen en anderen die elkaar weten te vinden, die dingen in gang zetten. Laat de gemeente inderdaad dienstbaar zijn aan dit soort initiatieven. Dat is niet gemakkelijk, maar de gemeente zal wel moeten. Experimenteren is echt nodig, dat is de leerschool om van woorden naar daden te komen.

De SP vindt het lastig om te duiden waar de raad staat in de ontwikkeling van de overheidsparticipatie. De partij heeft enigszins het gevoel dat de coalitiepartijen hen buiten de discussie houden. Bovendien wordt de discussie over de participatiesamenleving ook nog complexer door alle ontwikkelingen vanuit de decentralisaties in het Sociaal Domein. Burgerparticipatie en overheidsparticipatie zijn hoe dan ook begrippen die nog redelijk abstract zijn voor de raadsleden. Het zijn ook termen die de inwoners van De Bilt niet echt zullen aanspreken. Wel heeft de SP het idee dat de gemeente, zowel bij bestuur, politiek als ambtenaren, een kanteling maakt als het gaat om luisteren naar en serieus nemen van de burgers. Maar dat gaat nog mondjesmaat.

In De Bilt nemen inwoners zeker wel initiatief maar dat gebeurt vooral met kleine, leuke dingen zoals samen groen onderhouden, iets leuks organiseren in de straat of buurt. Het gebeurt niet vanuit het idee van de participatiesamenleving maar gewoon omdat mensen vinden dat het moet gebeuren. Het gaat vooral om kleine initiatieven die zonder veel moeite gestart kunnen worden.

De gemeente is echter niet goed bezig met gemeentebrede zaken zoals het zwembad of de Vierstee. De SP vindt dat de gemeente zich nog de cultuur eigen moet maken om ook in die

zaken initiatieven van bewoners leading te laten zijn en zelf los te laten. Dat wil overigens niet zeggen dat je zo maar alles goed moet vinden wat er gebeurt. Wat dat betreft heeft de raad, als vertegenwoordiger van alle bewoners, een belangrijke rol bij de besluitvorming wat we in de gemeente wel en niet gaan doen. Waarbij de SP de raad meer beschouwt als een brug naar de samenleving dan als een hamerinstrument. De SP is per definitie een pleitbezorger van voorspraak en van het zo vroeg mogelijk betrekken van bewoners.

De SP loopt niet heel erg warm om als raad maatschappelijke initiatieven te stimuleren met een initiatievenfonds of verordening of wat dan ook. Allereerst omdat het maar de vraag is of daar behoefte aan is in de Biltse samenleving. Ten tweede omdat je dingen niet moet formaliseren. Leren loslaten is belangrijk maar dat kan ook de vorm krijgen door bijv. per wijk / kern een deel van het budget substantieel/structureel en een deel incidenteel te maken.

Waar het voorheen een erekwestie voor ambtenaren of wethouders leek te zijn om zaken tegen te houden, is daarin zeker een kentering te bespeuren. Dit wordt gestimuleerd door het feit dat de meerderheid van de gemeenteraad bestaat uit nieuwe raadsleden die er met een frisse blik in staan. Er is bereidheid en de wil onder de nieuwe raad om 'om te denken'. De SP hoopt dat het nieuw elan ook uiting krijgt in meer initiatiefkracht van de raad en het zelf doen van initiatiefwetsvoorstellen. De SP heeft wel de zorg dat maatschappelijke initiatieven en de participatiesamenleving. alleen maar worden gebruikt als bezuiniging en dat de gemeente geen potje reserveert voor eventuele calamiteiten als gevolg van de 3 decentralisaties. Bezuinigingen mogen niet het uitgangspunt zijn voor participatie. De SP meent dat de rol van de raad bij overheidsparticipatie niet wezenlijk zal veranderen. Of je nu moet instemmen met een voorstel van het college of van bewoners, maakt weinig uit. In het laatste geval kun je misschien nog wel meer sturen omdat bewonersinitiatieven buiten de vaste stemverhoudingen / coalitievorming gaat.

De inwoners: twee initiatieven

Wij spraken met Erik Verhulp, een van de initiatiefnemers van community Hollandsche Rading. Zie www.hollandscherading.com voor meer informatie. Het is een digitaal platform, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, kennis kunnen delen en geïnformeerd kunnen worden. Het platform biedt ruimte aan verenigingen en groepen meer of minder georganiseerde inwoners: de tennisvereniging, de basisschool, het oranje comité. Daar is behoefte aan in Hollandsche Rading, een dorpskern in de gemeente De Bilt met 1500 inwoners en nauwelijks voorzieningen. Het ontbreekt dus aan plekken waar inwoners elkaar ontmoeten. De community is een bewonersinitiatief. Er was van oudsher een dorpsraad, maar slechts weinig inwoners vonden de weg naar die dorpsraad. Bovendien was die dorpsraad nogal geïnstitutionaliseerd: er waren meer contacten met het gemeentebestuur dan met de gemeenschap. Inmiddels bestaat de dorpsraad niet meer.

Contact met de gemeente verloopt via de wijkcontactambtenaar. Contacten zijn er ook met de collegeleden, en met raadsleden. Verhulp is positief over de ambities van het gemeentebestuur. Hij gelooft - en ziet ook - dat het bestuur oprecht probeert inwoners meer ruimte te geven en hen te faciliteren in zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Op hun beurt zijn de bestuurders zeer positief over de community. Een initiatief dat volgens college en raad navolging verdient, zo is meermaals te kennen gegeven.

Verhulp wil niets afdoen aan de ambtelijke inzet, maar op basis van een aantal ervaringen stelt hij dat het vooral de ambtelijke molens zijn die een-sta-in-de-weg blijken bij het

faciliteren van bewonersinitiatieven en waarmaken van veelal heel praktische wensen van de inwoners van Hollandsche Rading. Hij illustreert dat met twee voorbeelden. De wens om een of meer richtingaanwijzers te plaatsen in het dorp: paal in de grond met bordjes erop die de weg wijzen naar de tennisbaan bijvoorbeeld. Tweede voorbeeld betreft de wens om een passende plattegrond (overzichtskaart) te plaatsen bij het station Hollandsche Rading. De plattegrond die er nu hangt voldoet niet, aldus de inwoners. Twee voorbeelden die illustreren hoe bij voortduring blijkt dat kleine wensen grote en slepende projecten worden, die overleg vragen, waar allerlei hindernissen van financiële, praktische en juridische aard worden opgeworpen. Tot frustratie van de inwoners. Als bestuurders van goede wil zijn maar de bureaucratie een onneembare veste blijkt, dan haken inwoners af. Dat punt is wel in zicht, aldus Verhulp. Dat betreurt hij. Juist in afstemming en samenwerking ligt de kracht. Maak daar gebruik van, is het devies van Verhulp. Hij schat in dat inwoners bereid zijn om veel zelf te doen (prullenbakken adopteren, grindtrottoirs bijhouden en vernieuwen, bloemperken onderhouden), als zij dat tenminste kunnen doen buiten de traag draaiende molens van de ambtelijke organisatie. Inwoners moeten dan ook een mate van vrijheid krijgen, die hoort bij een grotere mate van verantwoordelijkheid. Verhulp maakt tot slot van ons gesprek nog eens duidelijk dat de community er is van voor en door de inwoners van Hollandsche Rading. Er zijn geen ambities om de inwoners te vertegenwoordigen, om een hulpstructuur te worden in representatie of deliberatieprocessen. De community vertegenwoordigt niemand. In het op dit moment lopende proces van opstellen van een gebiedsplan zorgt de community er dan ook voor om geen formele 'partij' te worden in dat proces.

Om de ontwikkelingen rond de vernieuwbouw van dorps huis de Vierstee te bespreken, hebben we Nel Wilderdijk-Raven en Corrie Bitter bij Nel thuis opgezocht. Deze twee dames, de een voorzitter van de harmonie, de ander secretaris van de vrouwenvereniging, zijn leading in de actie rond de vernieuwbouw van dorps huis de Vierstee. Ze zijn het boegbeeld en vertegenwoordigen samen 600 leden.

Achtergrond bij het verhaal is dat de Vierstee, gesitueerd midden in het dorp Maartensdijk, tegenover een verzorgingshuis, de thuisplek is voor sportverenigingen zowel als voor een achttal culturele verenigingen. De gemeente had plannen voor nieuwbouw van de Vierstee op een locatie buiten het centrum. Daartoe was de voormalige wethouder, met een achtergrond in de sportbusiness, vanaf begin 2012 wel een aantal maal met de sportverenigingen om tafel gaan zitten. De culturele verenigingen hoorden echter pas herfst 2013 van de plannen voor de nieuwbouw. En die plannen vielen nadelig uit voor de culturele verenigingen. Zowel qua ruimtegebruik, exploitatie als bereikbaarheid voor de oudere leden en bezoekers van voorstellingen.

Nel en Corrie hebben toen het initiatief genomen om een actie te starten en te ageren tegen de voorgenomen plannen. Ze zijn een handtekeningenactie gestart en hebben, in de verkiezingstijd, een actiedag georganiseerd. Naar aanleiding van alle commotie die dit teweeg bracht, heeft de gemeente de plannen op een lager pitje geschroefd. Nel en Corrie hebben een actiegroep opgericht en aan mensen met actie-ervaring gevraagd om mee te doen. Ze vonden het belangrijk dat alle expertise (bouwkundig, financieel, juridisch) in de actiegroep aanwezig was. Allengs is een sneeuwbal-effect ontstaan waardoor steeds meer mensen gingen meedoen en gingen ageren tegen de plannen van de gemeente. De actiegroep heeft de plannen en alternatieven voor de plannen laten doorberekenen en daarbij ook het alternatief van vernieuwbouw meegenomen.

Door de actie heeft de actiegroep goed contact gekregen met raadsleden en met de meeste politieke partijen. Niet heel actief maar de actiegroep heeft bijvoorbeeld met raadsleden en ambtenaren een bezoek gebracht aan een buurthuis in Aarle Rixtel dat eenzelfde proces achter de rug had en dat nu door alle gebruikers in gezamenlijkheid wordt beheerd. Ze hebben zich in het begin positief verbaasd over de toegankelijkheid van de raadsleden. Corrie en Nel vinden dat eigenlijk wel vanzelfsprekend: raadsleden worden gekozen door bewoners; dan is het normaal dat je zorgt dat je met je achterban contact onderhoudt. Daarnaast heeft de actiegroep vooral ook met de nieuwe wethouder goede contacten. De wethouder toont zich zeer betrokken en neemt hen serieus. Corrie en Nel spreken over een geweldig toegankelijke wethouder die niet boven maar tussen de partijen staat. De actiegroep heeft minder contact met de ambtelijk organisatie. Er zijn twee ambtenaren die als contactpersoon fungeren en met wie ze overleg hebben. Verder hebben ze eigenlijk nog nooit een gesprek met (andere) ambtenaren gevoerd. Wat Corrie en Nel betreft, moet dat met 180 graden gaan draaien. Nu moet je als initiatiefnemer er zelf veel energie in steken en bijvoorbeeld zelf je informatie gaan zoeken. Het zou prettig zijn als je daarin werd ondersteund.

Alle acties, handtekeningen en inspraak heeft ertoe geleid dat de gemeente onderzoek heeft laten verrichten naar vier scenario's voor nieuwbouw en vernieuwbouw. Daarvoor zijn ook de bewoners en de verenigingen geconsulteerd. De resultaten van het onderzoek zijn in september 2014 gepresenteerd: eerst aan de bewoners en gebruikers, pas daarna aan de raad. Dit geeft aan dat de actieleiden serieus worden genomen. De vraag is echter wel wat de volgende stap zal zijn en hoe de bewoners en gebruikers van de Vierstee betrokken zullen worden bij de besluitvorming. Wat dat betreft is het jammer dat raadsleden die niet wonen in Maartensijk niet altijd even goed snappen hoe het dorpse leven in elkaar steekt en dat het bijvoorbeeld belangrijk is om een dorps huis in het centrum te hebben.

Nel en Corrie hebben besloten om niet te wachten op plannen van de gemeente, maar ze nu zijn pro-actief aan de slag met het opstellen van een exploitatieplan. Ook bekijken ze de mogelijkheid om een stichting te worden. De Vierstee was van de bewoners – want gebouwd met behulp van certificaten die bewoners hebben gekocht – en als het even kan moet het van de bewoners blijven.

Tot slot

Op onze verzoeken tot een interview kregen wij direct een volmondig 'ja' als antwoord. Geïnterviewde waren nieuwsgierig, leergierig en vooral ook enthousiast. Onze dank gaat uit naar onze partners bij al die die prettige gesprekken.

In de Bilt, en specifiek ook in de Biltse raad, is de wil aanwezig een aantal zaken te veranderen. Optimisme dat dit gaat lukken, dat is er ook. En de raadsleden geloven in elkaars goede bedoelingen. Er is dan ook meer dan eens verwezen naar een onderstroom van vernieuwingsdrang, die dwars door partijen en fracties heen loopt. De nieuwe bestuurscultuur, hoe weinig tastbaar zo'n cultuur ook is, is voor iedereen zichtbaar in zijn uitkomsten. Er wordt anders gewerkt, er worden andere keuzes gemaakt dan voorheen. In slecht Nederlands: er is *momentum* in De Bilt.

Naast momentum wordt er ook urgentie gevoeld. Het is meermaals gezegd tijdens de interviews: het is wel een beetje nu of nooit. De ambities, en dat zijn eigenlijk simpelweg beloftes, moeten de komende jaren wel worden waargemaakt. Geen praktische bezwaren meer, geen beren op de weg. Geen stroop noch stroperigheid, maar boter bij de vis.

Een aantal van die beren wordt nadrukkelijk genoemd. De waan van de dag en al die brandende kwesties die geen uitstel dulden, zijn de grootste vijanden van de gemeente van de toekomst. Met andere woorden: het gevaar is niet denkbeeldig dat er te weinig tijd wordt genomen om na te denken over de veranderende relatie gemeenten en gemeenschap en wat dat betekent voor raad, college, organisatie en inwoners. Nieuwe rollen en verantwoordelijkheden zijn niet gegeven. Zij moeten worden bedacht, uitgevonden. Dat is een kwestie van oefenen, van vallen opstaan. Voor je het weet zit iedereen in zijn oude vertrouwde groef.

En voor sommigen is die vertrouwde groef ook de enig juiste groef. Met andere woorden: de dialoog over de veranderende relatie tussen gemeente en gemeenschap en de nieuwe rollen en taken voor bestuurders, raadsleden, ambtenaren en inwoners moet wel worden gevoerd.

Wat vraag je van de samenleving? Wat vraagt die samenleving van de gemeente?

Eenvoudige vragen, maar geen gemakkelijk gesprek voor raadsleden die met elkaar in gesprek zullen moeten over veranderende positie en werkwijze van de raad.

Maar niet alleen de raadsleden moeten een dialoog aangaan. Dat geldt ook voor raad, college en organisatie gezamenlijk. Uit de interviews blijkt dat er heel veel verwachtingen over en weer zijn, maar dat die zelden worden uitgesproken. Er is nog nauwelijks een gesprek op gang gekomen over hoe raad, college en organisatie in afstemming dezelfde kant op bewegen. Voor de inwoners van De Bilt is er maar één gemeente. College, raad en organisatie kunnen het zich niet permitteren langs elkaar heen te werken of zelfs tegen elkaar in te werken.

De vraag 'wie doet wat op welk moment op welke wijze' om de ambities met betrekking tot participatie waar te maken is nog niet gesteld, laat staan beantwoord. Daar ligt een uitdaging. Teveel, zo leerden de interviews, domineren nu nog impliciete verwachtingen. Over rollen, over verantwoordelijkheden en over de volgorde der dingen. Een gesprek tussen raad, college, organisatie en betrokken inwoners over rollen, verantwoordelijkheden en werkwijze zal waardevol blijken. Wij zullen het initiatief nemen tot dat gesprek. We kijken er zeer naar uit.

Bijlage: lijst van mensen die je gesproken hebt

(naam + functie/rol in relatie tot 100x100-project)

Arjen Gerritsen, burgemeester

Thecla van der Torre en Fleur van der Schalk, griffier en plv-griffier

Frans Poot en Dolf Smolenaers, D66

Ebbe Rost van Tonningen, Beter De Bilt

Werner de Groot, CDA

Menno Boer, SP

Erik Verhulp, community Hollandsche Rading

Corrie Bitter en Nel Wilderdijk-Raven, initiatiefnemers alternatief voor de vernieuwbouw dorpshuis De Vierstee in Maartensdijk

Nanneke van der Heijden & Jasper Loots